

3. Каплин В. Г. Биоиндикация состояния экосистем. Учебное пособие. / В. Г. Каплин. – Самара, 2001. – 143 с.

4. Набивач В. М. Основы экологического нормирования и промышленной токсикологии / В. М. Набивач, М. П. Сухой. – Д: УГХТУ, 2010. – 235 с.

5. Роль і значення ґрунтів в боротьбі з забрудненням. Екологічне нормування техногенних забруднень [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kazedu.kz/referat/173185>.

РОЛЬ МЕДИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ ФАКТОРІВ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ ЕКОЛОГІЧНО ЗАЛЕЖНОЇ ЗАХВОРЮВАНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

*Доповідач – Чорноморець В.Ю., асп.,
Науковий керівник – Сонько С.П., д.геогр.н., проф.,
Уманський національний університет садівництва, Україна
viktoriayurivna@gmail.com*

Дослідження медико-географічного фактору це врахування просторової системи зв'язків тих аспектів суспільства і навколишнього середовища, які мають безпосередній вплив на здоров'я його представників в конкретних географічних та просторово-часових координатах (Шевченко В.О. 1997). Причому мова йде не тільки про носіїв здоров'я – людей, а й про форми територіальної організації медичних установ, і про демографічну ситуацію, рівні і структуру захворюваності, екологічні фактори та фактори навколишнього середовища.

Тому медико-географічні фактори взаємообумовлені і екологічним станом території, і захворюваністю населення [1]. Для Черкаської області, як і для України, характерне найбільше поширення серцево-судинних хвороб, уражень органів дихання, злоякісних новоутворень (в розрізі України Черкаська область відноситься до групи з високими показниками захворюваності), прояв яких залежить від сукупності природно-географічних та соціально-економічних факторів [2, с. 45-47].

Суспільно-географічний аналіз екологічної ситуації у Черкаській області також дає можливість виявлення основних факторів, які здійснюють вплив на здоров'я населення. Визначальним фактором сьогодні став антропогенний, тому що на території Черкаської області і біотичні й абіотичні фактори зазнали значних змін внаслідок господарської діяльності [3, с. 19-21].

Антропогенний вплив, у даний період існування людства, став найбільш поширеним у природі. Суспільство, впливаючи на навколишнє середовище опосередковано і безпосередньо, допустило неконтрольованих змін у його складі, які проявляються через непомірне антропогенне навантаження та крайню межу гранично допустимої концентрації антропогенної речовини [4].

Основні процеси впливу антропогенно зміненого природного середовища на організм людини, що включають медико-географічні характеристики наступні:

1. Прямий вплив на організм людини (виробничий і побутовий травматизм, ускладнення репродуктивних функцій).

2. Непрямий вплив на організм людини: – погіршення якості умов життя і діяльності населення (склад повітря [5], температура, вологість, інше); – погіршення якості їжі і питної води (забруднення харчових ланцюгів і питної води).

3. Зниження інформаційної цінності природних систем [6, с. 69-73].

Процеси прямого впливу обумовлені безпосереднім контактом населення Черкаської області з робочими агентами техногенних об'єктів (високою температурою, токсичними речовинами, електричним струмом, електромагнітними полями чи іншими формами енергетичного впливу, активними біологічними організмами, ін.), що можуть завдати шкоди здоров'ю людини або навіть призводити до її загибелі.

Процеси непрямого впливу на організм людини пов'язані з погіршенням умов життєдіяльності людини, які зумовлюють процеси метаболізму. Погіршення якості їжі і питної води є однією з найбільш небезпечних форм непрямого впливу. Це пояснюється чутливістю організму до процесів інтоксикації продуктів, у першу чергу тих, що відповідають за стан метаболізму [6, с.39-40].

Інтегральними оцінками медико-географічного фактору та антропогенного впливу на природне середовище, яке далі зворотно впливає на людину є показники захворюваності і смертності населення. Ці показники по усіх районах Черкаської області свідчать про постійне погіршення комплексних характеристик стану здоров'я населення на даній території. У їх структурі провідне місце належить тим захворюванням, що залежать від показників навколишнього середовища: хвороби органів дихання, системи кровообігу, онкологічні захворювання.

Медико-географічна ситуація у Черкаській області має свої особливості. Господарське освоєння ґрунтів в області, внаслідок діяльності людей, по суті, було направлено на їх знищення. Останні 70-80 років здійснювалось шляхом глибокого розорювання, застосування мінеральних добрив і отрутохімікатів. У Черкаській області у всіх районах має місце перевищення, порівняно з природним фоном, вмісту певних хімічних речовин у природному середовищі, що проявляються через вміст важких металів у ґрунтах, природних водах, донних відкладах водойм. У Черкаському та Уманському районах високий вміст пестицидів і нітратів в ґрунтових водах. Вміст мікроелементів в орному шарі ґрунту на території Черкаської області наступний: марганець (500-900 мг\кг), молібден (3,0 мг\кг) та цинк (30-60 мг кг) перевищують граничні показники і створюють середню імовірність певних захворювань; високим є вміст кобальту (20-25 мг\кг) і бору (20-80 мг\кг); достатньо високою для

негативних змін в організмі є активність (перехід з ґрунтів в рослинність) важких металів і радіонуклідів та середня – свинцю [8].

Зазначені фактори в поєднанні з антропогенною діяльністю сільськогосподарського характеру перетворили природне середовище Черкаської області на сукупність агроландшафтів, натуральні компоненти природи збереглися у мінімальній їх кількості та прояві [9, с.113-114]. Середовище не має змоги регенеруватись. Звісно цей комплекс чинників впливає на організм людини, і не завжди з позитивного боку. Ці ландшафтні характеристики, мають свої допустимі значення, за межами яких знаходиться летальний фактор [10].

Науковими дослідженнями зібрано великий фактичний матеріал про вплив медико-географічних факторів, екологічної ситуації та антропогенно зміненого (забрудненого) навколишнього середовища на здоров'я населення [11, с. 227].

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Sonko S.P., Shiyan D.V. The study of population morbidity based on the spatial diffuse models in old industrial region of Krivbass/ Часопис соціально-економічної географії: Міжрегіональний збірник наукових праць. – Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2015. – Вип. 18 (1). – С. 63 – 70.
2. Заставний Ф.Д. Географія України: У 2-х книгах. – Львів : Світ, 1994. – 427с.
3. Барановський В.А. Екологічний атлас України. – К.: Видавнича фірма «Географіка», 2000. – 40 с.
4. Барановський В.А. Еколого-географічний аналіз і оцінювання території України на основі картографічного моделювання (теорія, методи, практика): Дис... д-ра. географ. наук : 11.00.11. – Київ, 2001. – С. 117-205.
5. Здоров'я населення України та діяльність лікувально-профілактичних закладів системи охорони здоров'я: Щорічна доповідь. – К., 2016. – 594 с.
6. Мельник Л.Г. Екологічна економіка: Підручник. – Суми : ВДТ Університетська книга, 2002. – 346 с.
7. Дев'ятка Д.Г., Ковальчук Л.В., Сергета І.В., Вихристюк Г.І. Вміст деяких важких металів у харчових продуктах Черкаської області // Довкілля та здоров'я. – Київ – 2004. – № 3 (30). – С. 38-42.
8. Стан навколишнього природного середовища Черкаської області в 2017 році: Доповідь. – Черкаси : Державне управління екології та природних ресурсів у Черк. обл., 2018. – 15 с.
9. Денисик Г.І. Природнича географія Поділля. – Вінниця: ЕкоБізнесЦентр, 1998. – 184 с.
10. Holton W. Trusting in a better future: the global environment facility // Environmental health perspectives. – 2000 jul. – 108 (7). – Р. 9-16
11. Чайка В.Є. Екологія. – Вінниця : Книга-Вега, 2002. – 408 с.